

КОСТА ТРИФКОВИЋ

ИЗБИРАЧИЦА

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ / NARODNO KAZALIŠTE
/ NÉPSZÍNHÁZ СУБОТИЦА

СУБОТА, 28. МАЈ

KOSTA TRIFKOVIĆ

THE CHOOSY BRIDE-TO-BE

NATIONAL THEATRE SUBOTICA

SATURDAY, 28TH MAY

Режија и осмишљавање сценског простора:	Direction and set design:
ИВА МИЛОШЕВИЋ	IVA MILOŠEVIĆ
Костимограф: МАРКО МАРОСИУК	Costume design: MARKO MAROSIUK
Композитор: ВЛАДИМИР ПЕЈКОВИЋ	Composer: VLADIMIR PEJKOVIĆ
Сценски покрет: ИРЕНА ШАРОВИЋ	Scene movement: IRENA ŠAROVIĆ
Сценограф консултант: МАРИЈА КАЛАБИЋ	Set design assistant: MARIJA KALABIĆ

Улоге Cast

Соколовић: МИЛОШ СТАНКОВИЋ	Sokolović: MILOŠ STANKOVIĆ
Јеца: ВЕСНА КЉАЈИЋ РИСТОВИЋ	Jeca: VESNA KLJAJIĆ RISTOVIĆ
Малчика: МИЊА ПЕКОВИЋ	Malčika: MINJA PEKOVIĆ
Савета: СУЗАНА ВУКОВИЋ	Saveta: SUZANA VUKOVIĆ
Тимић: НЕБОЈША ЧОЛИЋ	Timić: NEBOJŠA ČOLIĆ
Ката: КРИСТИНА ЈАКОВЉЕВИЋ	Kata: KRISTINA JAKOVLJEVIĆ
Милица: ЈЕЛЕНА МИХАЈЛОВИЋ	Milica: JELENA MIHAJLOVIĆ
Бранко: ВЛАДИМИР ГРБИЋ	Branko: VLADIMIR GRBIĆ
Штанцика: СРЂАН СЕКУЛИЋ	Štancika: SRĐAN SEKULIĆ
Тошица: ИГОР ГРЕКСА	Tošica: IGOR GREKSA
Јован: ЗОРАН БУЧЕВАЦ	Jovan: ZORAN BUČEVAC

Фото: ИГОР ПРЕРАДОВИЋ Photo: IGOR PRERADOVIĆ

Представа траје 1 сат и 30 минута The play is one hour and thirty minutes long

Константин Коста Трифковић

Драмски писац (Нови Сад, 20. октобар 1843 – Нови Сад, 19. фебруар 1875). Отац Атанасије био је чиновник градског магистрата, а мајка Ана рођ. Георгијевић пореклом из Темишвара умрла је када му је било 13 година. Био је син јединац, целог живота крхког здравља. Ниже разреде гимназије учио је у Новом Саду, пети разред у Винковцима, а шести у Пешти. Под утицајем књижевности од раног детињства био је заљубљен у море и морнарски живот, па је крајем августа 1861. у Ријеци уписао наутичку школу, коју је завршио за две године као одличан ученик и то на италијанском језику. Као официрски приправник-писар пловио је на релацији Трст–Одеса, али је суров морнарски позив био у нескладу са његовим здравственим стањем и он се, разочаран, већ у јуну 1863. вратио у Ријеку да заврши гимназију. Од 1864. до 1867. студирао је у Пожуну (Братислави), Дебрецину и Кошицама. Дипломирао је 1867.

За потпредседника Матице српске изабран је 1873. Нарочито се ангажовао у сакупљању прилога за изградњу нове позоришне зграде, која је свечано отворена 25. децембра 1871. Био је један од најактивнијих чланова одбора СНП у периоду кризе настале због одласка Ј. Ђорђевића и дела глумачког ансамбла у Београд. Своја драмска остварења углавном је и писао за СНП, па се може рећи да је он био писац овог позоришта. Био је скроман, ненаметљив, „голубије ћуди“; Ј. Грчић је за њега рекао да је био господин „тих, сталожен, пун урођена ноблеса“. Ради лечења је 1874. посетио бању Ишл у Алпима. Убрзо по повратку са путовања по Италији умро је у тридесет другој години.

Као позоришни аутор јавио се 1870. и до 1873. написао је пет шаљивих комада: *Француско-јруски рай*, *Честитијам*, *Школски надзорник*, *Избирачица* и *Љубавно писмо*. Пред крај живота интензивно је писао

за позориште, остваривши још петнаестак позоришних дела: *Мило за грајо*, драмат *Младосић Досићеја Обрадовића* (1871), „драмолет“ *На Бадњи дан* и шаљиве игре *Тера ойозицију*, *Пола вина йола воде*, *Мило за грајо*, *Мила* и *Ни бријеша*. У његовој заоставштини остало је 25 недоконаних драмских текстова и драмских покушаја, од којих су посмртно штампани: *Брајшов сандук*, *Осветиша* и *Шејрић Божа*. Прво његово дело које је било на репертоару СНП била је шаљива игра *Француско-јруски рай* 15. новембра 1870. Већ 1872/73. *Француско-јруски рай*, *Честитијам* и *Школски надзорник* играни су на сценама у Новом Саду, Београду и Загребу. Једночинком с певањем *Школски надзорник* напречац је освојио наклоност и похвале новосадске публике, која га је 8. јануара 1872. наградила бурним аплаузом и дозвола га на сцену. Убрзо, већ 25. априла, уследила је и премијера *Избирачице*, шаљиве игре с певањем у три чина. Једночинка *Љубавно писмо* прво је извођење имала 25. септембра 1873. на гостовању у Вршцу, а у Новом Саду је приказана тек 21. децембра исте године. Ова два комада су његова најпопуларнија остварења која се и данас играју. Као позоришног писца одликовала га је „вештина стварања радње, динамичне, ведре, забавне“; комедије интриге одговарале су укусу публике, односно грађанске средине којој је и сам припадао, те су муњевито освојиле позоришну сцену. У њима је сликао своје савременике – српско новосадско грађанско друштво на крају епохе омладинског покрета, доносећи слику живота малих људи, са њиховим страстима и манама.

Трифковић је био један од најпревођенијих писаца српске књижевности друге половине XIX столећа: превођен је на немачки, француски, италијански, мађарски, словеначки, бугарски, а има наговештаја и на пољски језик.

(Енциклопедија Српској народној позоришћу)

РЕДИТЕЉКА

Малчику покреће таштина? Како је то постала? Да ли порекло њеног малог тиранства лежи у терору друштвених норми које за императив имају лажни сјај и привид животне испуњености? Како препознати праву љубав, како разликовати истину од привада, сентиментализам и патетичност од истините патње? Како млад човек да бира срцем, ако је стасао у доба опште површно-

сти и лажне, улепшане репрезентације за јавност? Како бирати срцем ако је заборављен пут до истине? Како препознати истину у свеопштем привиду? Да ли је слобода избора само илузија? Да ли је илузија бекство од слободе? Да ли је слобода могућа? Или је све таштина и мука духу?

Ива Милошевић (Београд, 1977)

Дипломирала Позоришну и радио режију на Факултету драмских уметности у Београду. Потписала је следеће режије: *Многи буке ни око чега* В. Шекспира, *Месец дана на селу* И. С. Тургењева, *Змајеубице* Милене Марковић, *Из јуначкој живојој грађанства* Карла Штернхајма, *Драма*

о Мирјани и овима око ње Ивора Мартинића, *Федрина љубав* Саре Кејн, *Разваљивање* Нила Лабјута, *Shopping & Fucking* Марка Рејвенхила (Југословенско драмско позориште); *Ревизор* Н. Гогоља, *Прослава* Т. Винтерберга и М. Рукова, *Змијско лејло* В. Сигарева, *Пуш до Нирване* А. Копита (Атеље 212); *Електира* Данила Киша (Народно позориште у Београду); *Мајично појодне* Волфганга Бауера (Битеф театар); *Глорија* Ранка Маринковића (мјузикл, Позориште на Теразијама); *Коњић Грбоњић* Браће Пресњаков, *Пейелуја* Игора Бојовића и *Принцеза и жабац* Игора Бојовића (Позориште „Бошко Буха“); *Мала Сирена* Х. К. Андерсена и Срђана Кољевића (Мало позориште „Душко Радовић“); *Вук и седам јарића* Браће Грим и Љубинке Стојановић (Позориште лутака „Пинокио“); *Мизантроп* Ж. Б. П. Молијера (коредија Горчин Стојановић), *Приче из бечке шуме* Едена фон Хорвата и *Rainkillers* Неде Радуловић (Српско народно позориште); *Белава певачица* Ежена Јонеска и *Казимир и Каролина* Едена фон Хорвата (Народно позориште Сомбор); *Зла жена* Јована Стерије Поповића (Народно позориште Суботица); *Чудо у Шартану* Љубомира Симовића (Народно позориште Ужице); *Маршоници шрче почасни круј* Душана Ковачевића (Сатиричко казалиште Керемпух); *Многи буке ни око чега* (Народен театар „Војдан Чернотрински“ Прилеп).

Добитница је награда за режију „Бојан Ступица“, „Љубомир Муци Драшкић“, као и годишњих награда за режију СНП и ЈДП. Са својим представама гостовала у Штутгарту, Боготи, Сан Хозеу, Гвадалахари, Сибиу, Мадриду, Риму, Прагу, Грацу, Загребу, Ријеци, Сплиту, Сарајеву, Љубљани, Брчком, Бањалуци, Котору, Будви, као и на свим важним фестивалима у Србији.

Предаје Глуму на Академији уметности у Београду.

О Избирачици

Избирачицу је Трифковић писао у тренутку личног осећања среће и задовољства животом, у раположењу сличном Змајевом када је певао *Ђулиће*. Могло би се рећи: пишући *Избирачицу* и Трифковић је певао своје *ђулиће*. Отуда она раздраганост и младалачка свежина која запањује из *Избирачице*.

(...) Има неке лирике у том радовању животу, у тој младалачкој безбрижности, наивности и непосредности. Истина, тај оптимизам је више површан и плитак, као што су и забаве које упражњава тадашња омладина, као што је, уосталом, и живот ситног грађанства те епохе. Грађанство се поново враћало расположењима сличним онима пре четрдесет осме. Била је то нека варијанта либералног бидермајера – ако се тако може рећи, која је дошла с грађанским просперитетом. Материјално обезбеђен, војвођански грађанин и малограђанин показује све више интересовања за живот средине чије је грађанство постигло виши

степен материјалног и културног напретка. Хоће и он да се угледа на Европу, да уреди своју кућу по француској моди.

Све сцене које се односе на породични живот Трифковић је врло добро извео, са пробраним реалистичким детаљима, прожимајући их и благом иронијом. Као либералан дух, Трифковић неће увек да прихвати ту нову либералну бидермајерску разнеженост – и зато је иронизира и исмејава. Он пецка и иронише оно враћање на старо, предчетрдесетосмашко време, и као у *Француско-џруском райу* и овде се чује „онај иза сцене“ – да парафразирамо Кочића. Види Трифковић да друштво напушта идеале, и зато са више или мање горчине и ироније открива истину о њему, посредно осуђујући савременике и изопачености.

(...) Ипак права вредност *Избирачице* није у ликовима (мада уз Малчику никако не треба заборавити ни Тошицу као носиоца аутентичне комике), нити у указивању на неке значајније друштвене проблеме. Оно што је највредније у *Избирачици* то је *уметничко дочаравање* аутентичне атмосфере једног времена. Писац нас је на широком плану увео у ентеријер грађанских домова које ми, истина, видимо више површински, али сасвим слутимо и њихову унутарњу садржину. Та слика наше средине могла је да буде и вернија и дубља, можда мање допадљива а више реалистична, нестилизованана, да писац није свесно уносио у комедију елементе водвиља. Али опет „кроза све се осећа уметничка рука и уметничка душа“ пише, како рече С. Вуловић.

Васо Милинчевић: *Сценски артизам Косте Трифковића*
(Предговор књизи Коста Трифковић: *Комедије и драмолети*)

ТЕК ТРЕЋИ ПУТ НА ПОЗОРЈУ

Међу позоријанске куриозитете свакако се може сврстати податак да је учешће суботичког Народног позоришта на овогодишњем Фестивалу тек треће појављивање Косте Трифковића на Стеријином позорју. И све се своди на *Избирачицу*.

Овај комад на Фестивалу је први пут приказан 1961. у извођењу Српског народног позоришта у корежији Боре Ханауске и Димитрија Ђурковића (Стеријина награда). Осим редитеља, Стеријине награде за глумачка остварења добили су Милица Радаковић (Савета) и Стеван Шалајић (Тошица). Други пут је *Избирачица* изведена ван конкуренције 1993. (Народно позориште Београд, режија и адаптација Радослав Златан Дорић).

ИЗ МЕДИЈА

„Избирач наиђе на отирач“. Чувене реченице коју ће публика чути у овом комаду, глумица **Миња Пековић**, која тумачи улогу Малчике, сећа се још од малена, али ју је, као и већина њених вршњака, тада узимала „здрово за готово“. Данас, када се као жена са одређеним животним искуством ухватила у коштац са текстом представе, запитала се ко је заправо избирач.

Избирача има више, има их много. Неки од њих добро љубу, неки се снађу, а неки се сусрећу са немоћношћу да аушенично сојство уклоје са друштвеним конвенцијама и онда се појубе. Тако да је ова љрича слајка и духовиша, на моменше торка, али љре свећа обилује томилом љишања зајшо што је овај шекст и данас актуелан, јер и у 21. веку нисмо дошли до слободе коју смо мислили да ново доба носи. Иако више нема уговорених бракова, у смислу да мама и шајша анжирају, људи у жељи да буду уклојвени у своју социјалну средину, имају љошребу да одговоре на захтев социјалне средине, а што некад укључује љошискивање захтева сојствене душе, сојственој срца и игеншишеша. Мислим да је љредстава јако занимљива, не само у естетском смислу нећо и у шоме да људи који дођу моју да љреиситијају и неке своје изборе и које су шћо ситуације биле, када су у жељи

да уіде средини, зайраво себи учинили медвеђу услуіу – објаснила је Пековићева.

(subotica.com, 6. октобар 2021)

У „Избирацици“ Костіе Трифковића ілумиіе Тошицу. Може ли се рећи да је крај іредствіае заіствіа срећан за њеіа јер ће се ожениіи оном коју жели?

Игор Грекса: О овоме смо разговарали са редитељком Ивом Милошевић док смо припремали представу, конкретно о крају представе. Тошица изговара: „Ја сам најсрећнији човек на свету“ када запроси Млачику и она коначно пристане. Међутим, обоје у том тренутку набаци неки кисео осмех. Разговарали смо о значењу тог редитељског поступка или тог глумачког средства и дошли смо до закључка да је то оно што Десанка Максимовић говори – да је срећа лепа само док се чека.

Оно што прижељкујемо нам је идеал, једва чекамо да до тога дођемо и сву своју енергију и снагу усмеравамо ка том циљу. А када се деси да дођемо до тог циља, неретко схватимо да није толико бајно. Нити нам је можда то било потребно. С друге стране, да ли је уопште било потребно улагати толико енергије?

Назвао бих то животним тривијама. Да ли је добити жену у коју си заљубљен најважнија ствар у животу? Тошица је испунио свој циљ, али да ли је суштински срећан? У нашој представи сигурно није. Од почетка до краја жели само да добије Малчику и то понавља, међутим, када то оствари, мислим да схвата да то није то.

Бранислава Жујовић
(SubKultura, 17. децембар 2021)

WRITER

KONSTANTIN KOSTA TRIFKOVIĆ (1843–1875)

His father Atanasije was an official of the city magistrate, and his mother Ana (née Georgijević), originally from Timișoara, died when he was 13 years old. He was their only son and was of fragile health all his life. He attended school in Novi Sad, Vinkovci, and Pest. Influenced by lit-

erature from an early age, he was in love with the sea and sea life, so at the end of August 1861, he enrolled in a nautical school in Rijeka, which he graduated from in Italian in two years as an excellent student. As an officer trainee clerk, he sailed on the route between Trieste and Odessa, but the harsh naval vocation was inconsistent with his health condition, and he, disappointed, returned to Rijeka in June 1863 to finish high school. From 1864 to 1867, he studied in Bratislava, Debrecen, and Košice. He graduated in 1867.

He was elected vice-president of Matica Srpska in 1873. He was especially engaged in collecting donations for the construction of a new theater building, which was ceremoniously opened on 25th December 1871. He was one of the most active members of the board of the Serbian National Theatre during the crisis caused by the departure of Jovan Đorđević and some of the actors to Belgrade. He mostly wrote his plays for the SNT, so it can be said that he was the writer of this theater. He was modest, unobtrusive, “pigeon-like”. Jovan Grčić said that he was a gentleman “quiet, calm, full of innate nobleness”. In 1874, he visited Bad Ischl in the Alps for treatment. Shortly after returning from Italy, he died at the age of thirty-two.

He became an active playwright in 1870, and by 1873 he had written five humorous plays: *The Franco-Prussian War*, *My Congratulations*, *The School Inspector*, *The Choosy Bride-to-Be*, and *The Love Letter*. Towards the end of his life, he wrote intensively for the theater, realizing fifteen theatrical works: *Tit for Tat*, *The Youth of Dositej Obradović*, *On Christmas Eve*, *Pressure from the Opposition*, *Half Wine, Half Water*, *Tit for Tat*, *Dear*, and *No Worries*.

His legacy contains 25 unfinished dramatic texts, some of which were posthumously published: *Brother's Casket*, *Revenge*, and *Boža the Apprentice*. His first work on the SNT repertoire was the humorous play *The Franco-Prussian War* on 15th November 1870. Already by the 1872/73 season, *The Franco-Prussian War*, *My Congratulations*, and *The School Inspector* were performed in Novi Sad, Belgrade, and Zagreb. *The School Inspector*, a one-act play with singing, won the affection and praise of the Novi Sad audience, which on 8th January 1872 rewarded him with a storm of applause and invited him to the stage. Soon, on 25th April, the premiere of *The Choosy Bride-to-Be* followed, a humorous play with singing in three acts. A one-act play *The Love Letter* had its first performance on 25th September 1873 in Vršac, and it was performed in Novi Sad only on 21st December of the same year. These two pieces are his most popular achievements that are still performed today. As a theater writer, he was distinguished by "the art of creating action, dynamic, cheerful, fun"; the comedies of intrigue corresponded to the taste of the audience, that is, the civic environment to which he belonged, and they quickly conquered the theater scene. In them, he painted his contemporaries – the Serbian civil society of Novi Sad at the end of the era of the youth movement, bringing a portrayal of the lives of the small people, with all their passions and flaws.

Trifković was one of the most frequently translated writers of Serbian literature in the second part of the XIX century – his work was translated into German, French, Italian, Hungarian, Slovenian, Bulgarian, and partially Polish.

(*The Encyclopedia of the Serbian National Theatre*)

DIRECTOR

IVA MILOŠEVIĆ (BELGRADE, 1977)

She graduated in theater and radio directing at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. She directed plays in the Yugoslav National Theatre (*Much Ado About Nothing* (W. Shakespeare), *A Month in the Country* (I. S. Turgenev), *Dragon Slayers* (M. Marković), *From the Heroic Life of Citizens* (C. Sternheim), *Drama about Mirjana and Those Around Her* (I. Martinić), *Phaedra's Love* (S. Kane), *Bash* (N. LaBute), and *Shopping and Fucking* (M. Ravenhill)), the Atelje 212 (*The Auditor* (N. Gogol), *Celebration* (T.

Vinterberg and M. Rukov), *Snake Pit* (V. Sigarev), and *Road to Nirvana* (A. Kopit)), the National Theatre Belgrade (*Electra* (D. Kiš)), the Bitef Theatre (*Magic Afternoon* (W. Bauer)), the Terazije Theatre (*Gloria* (R. Marinković)), the Theatre "Boško Buha" (*The Humpbacked Horse* (the Presnyakov Brothers), *Cinderella* (I. Bojović), and *The Princess and the Frog* (I. Bojović)), the "Duško Radović" Youth Theatre (*The Little Mermaid* (H. C. Andersen and S. Koljević)), the "Pinocchio" Puppet Theatre (*The Wolf and the Seven Young Goats* (Grimm Brothers and Lj. Stojanović)), the Serbian National Theatre (*Misanthrope* (Moliere, co-directed with G. Stojanović), *Tales from the Vienna Woods* (Ö. von Horváth), and *Painkillers* (N. Radulović)), the National Theatre Sombor (*The Bald Soprano* (E. Ionesco), and *Kasimir and Karoline* (Ö. von Horvath)), the National Theatre Subotica (*The Evil Woman* (J. S. Popović)), the National Theatre Užice (*Miracle in Šargan* (Lj. Simović)), the Satirical Theater "Kerempuh" Zagreb (*The Marathon Family* (D. Kovačević)); the National Theatre Vojdan Cernodrinski Prilep (*Much Ado About Nothing* (W. Shakespeare)). She won the "Bojan Stupica" Award and the "Ljubimir Muci Draškić" Award, as well as the annual awards in the Serbian National Theatre and the Yugoslav National Theatre. Her plays were performed in Stuttgart, Bogota, San Jose, Guadalajara, Sibiu, Madrid, Rome, Prague, Graz, Zagreb, Rijeka, Split, Sarajevo, Ljubljana, Brčko, Banja Luka, Kotor, Budva, as well as all relevant festivals in Serbia.

She teaches acting at the Academy of Arts in Belgrade.

ABOUT THE PLAY

Trifković carries out all the scenes related to family life very adequately, with selected realistic details, permeating them with a slight irony. As a liberal spirit, Trifković will not always accept this new liberal tenderness of the Biedermeier period – and that is why he ironizes and ridicules it. He stings and adds a touch of irony to the idea of the return to the old times before the 1848 revolution, and just like in *The Franco-Prussian*

War, we can hear the “one behind the scenes” – to paraphrase Kočić. Trifković understands that society abandons ideals, and that is why he reveals the truth about it with more or less bitterness and irony, indirectly condemning contemporaries and perversions.

(...) Still, the true value of the play is not in the characters (although along with Malčika, Tošica should not be forgotten as the bearer of authentic comedy), nor in pointing out significant social problems. What is

the most valuable is the artistic depiction of an authentic atmosphere. The writer brings us inside civic homes, which we, admittedly, see more superficially, but we also have a complete idea of their internal content. That image of our environment could have been more faithful and deeper, perhaps less likable and more realistic, not stylized, if the writer had not consciously introduced elements of vaudeville into his comedy. But again, "one can feel the artistic hand and artistic soul through it all", in the words of S. Vulović.

Vaso Milinčević
("The Theatre Art of Kosta Trifković", a foreword
to Kosta Trifković, *Comedies and Dramolets*)

REVIEWS

"Beggars can't be choosers". The audience will hear this famous sentence the audience in this play, and actress Minja Peković, who plays the role of Malčika, remembers it from an early age, but, like most of her peers, she took it "for granted" at the time. Today, when, as a woman with a certain life experience, she struggled with the text of the play, she wondered who the choosers were.

There are lots of choosers, so many of them. Some do well, some get along, and some encounter the inability to fit their authentic selves with the social conventions, and thus perish. So this story is sweet and witty, bitter at times, but, above all, it is full of questions because this

text is still relevant today because, in the 21st century, we did not reach the freedom we thought a new age would bring. Although there are no more marriages arranged by our parents, people want to fit the social environment and respond to the demands of the social environment, and that sometimes includes suppressing the demands of their soul, heart, and identity. I think that the play is very interesting, not only in the aesthetic sense but also because people who come can reconsider some of their choices and the situations when they wanted to do themselves a favor by actually wanting to please the environment – explains Peković.

(subotica.com, 6th October 2021)

